

PROJE RAPORU

PROJENİN ADI:

Sesim Var!

İÇİNDEKİLER:

Proje Adı	Sayfa No: 1
Giriş	Sayfa No: 2
Yöntem	Sayfa No: 3
Bulgular	Sayfa No: 5
Sonuçlar ve Tartışma	Sayfa No: 17
Kaynaklar	Sayfa No: 19
Ekler	Sayfa No: 20

1. GİRİŞ:

Engelli kelimesinin sözlük anlamı engel ile karşılaşan, belli bir takım sınırlamalarla engel olunmuş, engellenmiş olarak geçmektedir. Daha genel bir ifade ile doğuştan veya sonradan meydana gelen hastalıklar, sakatlıklar öne sürülerek, toplumsal tutum ve tercihler sonucu yaşamın birçok alanında kısıtlanan, engellerle karşılaşan kişi olarak tanımlanabilir. İletişim, bireyler arasında duyguların, düşüncelerin ve ihtiyaçları içeren mesajların karşılıklı olarak değiş tokuş edildiği bir süreçtir. İnsanların birbirleriyle olan iletişimlerinde kendilerini ifade edebilmelerinin en kolay yolu konuşarak iletişim kurmalarıdır. Fakat konuşma ve duyma engelli insanların kendilerini ifade edebilmek için en kolay yolu maalesef konuşabilmek değildir. (Tonkaz, 2009, s. 14)

Ülkemizde halen 2,5 milyon dil ve konuşma güçlüğü yaşayan birey ve 270 bin konuşma engelli bulunmaktadır. Engellilerin ülkemizde yapılanmasına baktığımızda görme engelliler okulları, zihinsel engelliler okulları ve işitme engelliler okulları, dernekleri çok sayıda bulunurken konuşma engelliler okullarının bulunmaması üzücüdür. Tabii ki diğer engel gruplarına ait okulların olması ve sayılarının artması sevindiricidir ama konuşma engelliler için yapılacak okullara da ihtiyaç vardır. Günümüze kadar hep işitme engellilerle özdeşleştirilen konuşma engelliler, artık farklı engel grubu olarak tanınmaya başladı. (<https://eodev.com/gorev/207172>. Erişim Tarihi:04.01.2017)

Biliyoruz ki, bir düşünceyi bir beyinden diğerine doğrudan aktarabilmek mümkün değildir. Kimi bilim-kurgu filmlerinde elektrodlar, kablolar aracılığı ile bir beyinden diğerine düşünce naklinin gösterildiği sahneler tanık olmuşsunuzdur. Ancak, gerçek yaşamda bu sahneleri -en azından şimdilik- gerçekleştirebilmek mümkün görünmemektedir. (Konrot, 2005)

PROJENİN AMACI:

- Konuşma engelli bireylerin hayatını kolaylaştırmak ve özgürlüklerini sağlamak.
- Konuşma engelli bireylerin, kamera ile anlık dudak yapılarını inceleyerek çıkarmak istedikleri sesleri algılayıp, sesi bilgisayardan çıkartarak konuşmalarına yardımcı olmak.
- Konuşma engelli bireylerin yaşam kalitesini arttırmak.
- Konuşma engelli bireylerin yaşam alanlarında daha sosyal olabilmelerini sağlamak.
- Konuşma engelli bireyin bağımsızlık duygusunun artırılmasına yardımcı olmak.
- Konuşma engelli bireyin kendi beceri ve yeteneklerine olan inancını artırarak, özgüven gelişimine yardımcı olmak.
- Konuşma engelli bireyin sahip olduğu engel nedeniyle yaşadığı psikolojik gerginlik ve bunun sonucu oluşan sosyal sorunları aşmaya yardımcı olmak.
- Konuşma engelli bireyin kendini toplumdan soyutlamasını engellemek ve hayata bağlanmasına yardımcı olmak.

- Yapılan çalışmalara yeni bir bakış açısı kazandırmak.

Bütün bu sıralanan amaçlardan dolayı projenin sloganı “**Herkes sesimizi duymalı!**” şeklinde yapılmıştır.

Proje ekibi, bunlardan yola çıkarak engelli insanların iletişim sınırlarını özgürleştirmeye çalışmış ve bilgisayarın algıladığı şahsın ağız hareketleriyle söylemek istediği mesajları kelimelere dökmeyi amaçlamıştır.

Projedeki en büyük amaç ise konuşma engelli bireylerin hayatını kolaylaştırarak engeli olan bireylere özgür ve engelsiz bir hayat sunmaktır.

2. YÖNTEM:

Konuşma engelliler ile ilgili daha önce yapılmış olan çalışmalar tespit edilerek taranmış ve bu konu ile ilgili bilgiler ortaya çıkarılmıştır. Daha sonra benzer projelerden farklı bir bakış açısı düşünülmüş, projenin kabaca tasarımı çıkarılmış ve bu tasarımlar arasında en uygun olanları tercih edilmiştir. Ayrıca projeyi güncellemeye açık halde tutabilmek proje ekibinin zihinlerinin bir kenarlarında hep yer edindi. Sürekli bilgisayar dünyasında araştırma yaparak ve kod yazarak içerisinde bulunmamız, bu tarz projelere yatkınlığımız ve uzun süren çalışmalarımızdan dolayı ortaya bu projenin çıkması ve engellilerin dünyasına bir fayda getirecek olduğumuzdan dolayı mutluluk içerisinde olduğumuzu belirtmeliyiz.

Kısa Bilgiler-Kaynak Özetleri:

Türkçe de engelli insanlar için 3 farklı kelime kullanılmaktadır, bu sebeple bir kavram karmaşası meydana gelmektedir. Bunlar; engelli, sakat ve özürlü kelimeleridir. Her biri farklı anlam ifade etse de, toplumun geneli tarafından aynı anlamda kullanılmaktadırlar. Oysa sakat kelimesi, vücudunda hasta veya eksik bir uzuv/organ olma halini, yani fizyolojik bir durumu ve vücudun organını kaybetmesi durumunu ifade ederken, engelli kavramı, günlük yaşama dair temel planlamalar yapılırken sakatların mağdur duruma düşürülmesini ifade eder.

Bir başka ifadeyle; herkesin kolayca yararlandığı haklardan (toplu ulaşım, eğitim, kamu hizmetlerinden vb.) yararlanamama durumunda sakatlığın değil, engellenmişliğin sorunsallaştırılması için ‘engelli’ kavramı oluşturulmuştur (Tonkaz, 2009, s. 14).

Araştırma da kullanılan özürlü tanımı gereği doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yetilerini çeşitli derecelerde kaybetmiş, normal yaşamın gereklerine uyamayan kişilerdir. Bu verilere dayanarak bu örneklem araştırması sonucuna göre Türkiye nüfusunun % 12.29 „u engellidir. Bu da Türkiye nüfusunun 2002 yılı rakamlarıyla 67.844.903 kişi olması sebebiyle 8.338.139 kişiye tekabül etmektedir (Çalık, 2004).

Konuşma Engeli Nedir?

Konuşmanın herhangi bir çevrede benimsenen sınırın dışına çıkarak yadırganacak düzeyde bir farklılık ya da sapma göstermesi durumunda, genelde bireyde bir tür konuşma sorunu olduğu kabul edilmektedir. Konuşma sorunu olan bireyin konuşma davranışlarında şu özellikler göze çarpabilir:

- İşitilemeyecek kadar aşırı alçak sesle konuşma.
- Konuşmanın rahatlıkla anlaşılammaması.
- Sesinin ya da konuşurken sergilediği görünümün karşıdakini rahatsız etmesi.
- Belirli bir sesin beklenildiđi gibi söylenememesi.
- Konuşurken zorluk çekme.
- Dilin vurgu, ezgi, ritim özelliklerine uygunluk göstermemesi, konuşmanın bunlardan yoksun olması, tekdüzelik.
- Sözdizimi, dilbiçimi vb. sapmaları.
- Yaşına, cinsiyetine, fiziksel gelişimine uygun olmayan ses ve konuşma.

Görülebileceđi gibi, bu özet tanımlamadan bile dil ve konuşma sorunlarının ne denli karmaşık olduğu, bu konunun ayrı bir uzmanlık gerektirdiği açıktır.

Belirtileri Nelerdir?

Dil ve konuşma sorunları, nedenlerine göre şöyle kümelenebilmektedir:

- Anatomik nedenlere bağlı dil ve konuşma sorunları. (dudak veya damak yarıklığı, larenjektomi, işitme düzeneği sorunları vb.)
- Fizyolojik nedenlere bağlı dil ve konuşma sorunları. (musküler distrofi vb.)
- Nörolojik nedenlere bağlı dil ve konuşma sorunları. (CVA, Parkinson Hastalığı, Cerebral Palsy vb.)
- Biyokimyasal nedenlere bağlı dil ve konuşma sorunları. (Anoxia vb.)
- Psikolojik/psikiyatrik nedenlere bağlı dil ve konuşma sorunları. (Kimi uzmanlara göre kekemelik vb. konuşma sorunları bu kümede ele alınmaktadır)
- Gelişim sürecindeki aksaklıklara bağlı dil ve konuşma sorunları. (Gecikmiş dil ve konuşma, öğrenme güçlüğu, okuma güçlüğu vb.)
- Olumsuz çevresel etmenlere bağlı dil ve konuşma sorunları. (Dil ve konuşma gelişiminde gecikme vb.)
- Hiçbir nedene bağlanamayan dil ve konuşma sorunları.
- Karmaşık nedenlere bağlı dil ve konuşma sorunları. (Zihin engeli vb.)

Nasıl Tanı Konur?

- Konuşmanın anlaşılır şekilde olmaması,
- Konuşmanın duyulmasında yetersizlik olması,
- Sesin bozuk ve tırmalayıcı olması,
- Sesin çıkarılmasının, ritminin ve vurgularının bozuk olması,

- Dil yönünden kelime dağarcığı ve gramer yetersizliklerinin olması,
- Konuşmanın bireyin yaşına ve fiziksel yapısına uygunsuzluğu.

Tedavi Yöntemleri Nelerdir?

Bunun için her konuşma bozukluğu hakkında ayrı ayrı bilgi edinip sorunun çeşidine göre eğitim ve sağaltım yöntemleri uygulamak gerekir. Bu nedenle konuşma bozukluklarından artikülasyon bozukluğu, gecikmiş konuşma, kekemelik ve diğer konuşma engelleri (yabancı dil ve bölgesel konuşma ayrılıkları, damak veya dudak yarıklığı, beyin engeli, afazi, dizartri ve disleksi) ile ilgili temel bilgilerin ve sağaltım etkinliklerin ele alınması uygun görülmektedir.

Konuşma Bozukluğu Nedir?

Konuşma ilindeki sesler, nefesin ses bontlarını titreştirerek ya da titreştirmeden gırtlaktan geçtikten sonra ağız ve burun boşluğunda şekillenmiş halidir. Konuşma seslerini çıkarma işlemine artikülasyon denir.(<http://kucukcekmecehastahane.com/dil-ve-konusma-problemleri>. Erişim Tarihi: 13.11.2016)

3. BULGULAR

A. PROJE İÇERİĞİ VE SÜRECİ:

Projede kullanılan yazılım teknolojilerinin platform bağımsızlığına sahip olması sayesinde bilgisayar, telefon ve web gibi ortamlarda kullanılabilir ya da bu yazılımı çalıştıracak başka platformlar geliştirilebilir.

Bu projeyi yaparken, sivil savunmada kullanılan insan, araba ve benzeri obje algılama ve görüntü işleme yöntemlerinden yararlanılmıştır.

Projenin geliştirilmelere açık olması, başka insanların güncelleyerek daha iyi bir proje hazırlamasına olanak tanır. Mesela konuşma engelli bir birey kendi isteği üzerine proje değiştirebilir ve daha rahat kullanıma sahip bir uygulama yaratabilir bunu da yayınlayarak herkesin ulaşabilmesini ve başkalarının da proje üzerine yeni eklentiler eklemesine olanak sağlar.

Projenin bu şekilde daha hızlı gelişebileceğini düşünülmektedir.

Projenin yeterli hızda ve performansta olduğu düşünülmektedir fakat başka bir kullanıcı projenin geliştirilebilir olma özelliğini kullanarak bazı algılama ayarlarını değiştirebilir ve daha performanslı bir uygulama ortaya çıkarabilir.

Kullanılan yazılım açık kaynaklı olduğundan kodları kullanılabilir ve kendinize ait yeni bir proje hazırlayabilirsiniz hatta ticari amaçla da kullanabilirsiniz. Projenin en göze çarpan bölümü de bu şekildedir.

B. PROJEDE KULLANILAN TEKNOLOJİLER:

Projede kullanılan yazılım teknolojileri platform bağımsızlığına sahip, bu sayede projeyi istediğiniz bir işletim sisteminde çalıştırabilirsiniz. (Örneğin: MacOS, iOS, Android, Linux, Windows)

1. Programlama Dili:

Projede kullanılan yazılım dili, günümüzde en popüler diller arasında olan, kullanımı kolay, performanslı ve birçok firmanın (Örneğin: Google, Nasa) tercihi olan **Python(Versiyon: 3.5.2)** programlama dilidir.

(Fotoğraf Kaynak: <https://www.python.org/community/logos/>. Erişim Tarihi: 29.12.2016)

Neden Python ?

Python günümüzde oldukça popüler okunması ve kullanması kolay açık kaynak programlama dilidir.

Okuması, yazması oldukça basittir.

Python ile ilgili internette herkese açık ve ücretsiz sayısız kaynak bulunmaktadır. Dolayısıyla öğrenilmesi kolaydır.

Python ile yapılmış bir sürü projeye internetten rahatça ulaşabilirsiniz.

Python programlama dilinin ne kadar sade ve okunabilir bir dil olduğunu göstermek için, günümüzde popüler olan C++ programlama dili ile küçük bir karşılaştırma yapalım:

C++ programlama dili ile yazılmış basit bir kod:

```
#include <iostream>
using namespace std;
int main()
{
    count << "Merhaba Dünya!" << endl;
    return 0;
}
```

Yukarıdaki C++ ile yazılmış programla aynı görevi gören Python kodu:

```
print("Merhaba Dünya!")
```

Yukarıdaki kodları çalıştırdığımızda ekranımızda "Merhaba Dünya!" yazacaktır.

Proje raporunun ilerleyen bölümlerinde detaylıca değineceğimiz ve görüntüyü işlerken kullanacağımız OpenCV kütüphanesi ile uyumlu ve kullanımı kolay olması Python dilini seçmemizi sağlayan büyük bir etkidir.

Projede kullanılan, kodlar ve açıklamaları raporda, ek 12 “Proje kodları” bölümünde bulunmaktadır.

2. OpenCV ile Görüntü İşleme:

Projemizin görüntü işleme bölümünde, günümüzde oldukça popüler ve kullanımı basit olan OpenCV kütüphanesi kullanılmıştır.

OpenCv INTEL tarafından 1999’da C ve C++ dilleri kullanılarak geliştirilmeye başlamıştır. Günümüzde ise Google, Itseez, Nvidia gibi şirket ve toplulukların desteği ile gelişim süreci devam etmektedir.

Açık kaynak kodlu bir görüntü işleme kütüphanesidir. Bu sayede başka kişiler tarafından geliştirilebilir yapıdadır.

OpenCV adı Open Source(Açık Kaynak Kodu) cümlesinin ilk harfi ve Computer Vision (Bilgisayar Görüşü) kelimelerinin baş harflerinden oluşur.

OpenCV ile yapılabileceklerin sınırı yoktur mesela yüzleri, insan vücutlarını, hareketli veya hareketsiz nesneleri algılayabilir ve bunlarla işlemler yapılabilir. Mesela bir insanın boyunu ölçebilir, hız limitini aşan araçların plakalarını öğrenebilir ve daha birçok şey yapılabilir.

Projemizde OpenCV, konuşma engelli bireyin ağız şeklini anlık olarak algılayarak çıkarmak istedikleri sesi bulmamızı ve daha sonra bu sesi bilgisayardan çıkarmamızı sağlamıştır.

Ağızının Yapısını Algılamak:

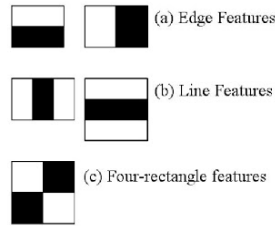
Konuşma engelli kişinin ağız yapısını algılamak için önce kişinin yüzünü algılamak gerekmektedir. Yüz algılamak için çeşitli algoritmalar bulunmaktadır. Bunlardan en popüler olan ve doğru bir şekilde yüz bulma olasılığının en fazla olduğu “Haar Cascade” yöntemini seçilmiştir.

Haar Cascade Yöntemi:

Bu yöntem günümüzde oldukça popülerdir çünkü bir yüzü doğru şekilde algılama olasılığı çok yüksektir ve hata payı oldukça azdır. OpenCV içerisinde hazır bir fonksiyonu bulunduğu için bu yöntemin OpenCV ile kullanımı kolaydır.

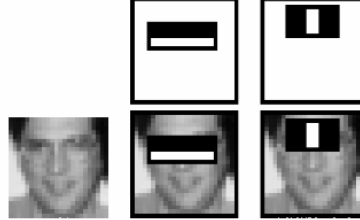
En basit haliyle bu yöntemi şu şekilde anlatabiliriz:

Program aşağıdaki fotoğraflardaki çerçeveleri, içerisinde nesne araması yapılacak fotoğrafın içerisine birçok yere yerleştiriyor. Daha sonra çerçevenin, beyaz bölgesinde kalan toplam piksel değerleri; siyah bölgesinde kalan toplam piksel değerlerinden çıkartılıyor. Eğitilmiş sınıflandırıcı içerisindeki (Eğitilmiş sınıflandırıcı konusuna raporun ileriki bölümlerinde değinilmiştir.) oranlarıyla karşılaştırarak orada nesne olup olmadığı algılanabilmektedir. Günümüzde bu işlemin daha hızlı ve doğru sonuçlar verebilmesi için “Haar Cascade” yöntemi üzerine belirli kütüphaneler ve algoritmalar da uygulanabilir.

(Fotoğraf kaynak: http://docs.opencv.org/3.1.0/haar_features.jpg. Erişim Tarihi: 25.12.2016)

Bu çerçevelerin, örnek bir yüz fotoğrafı üzerine yerleştirilmiş hali:

(Fotoğraf kaynak: <http://docs.opencv.org/3.1.0/haar.png>. Erişim Tarihi: 25.12.2016)

Eğitilmiş Sınıflandırıcı Nedir ?

OpenCV algoritmasının nesneleri bulabilmesi için daha önceden içerisinde algılanması istenen nesnenin bulunduğu (Pozitif) ve bulunmadığı (Negatif) binlerce fotoğrafı incelemesi ve bu fotoğrafların “Haar Cascade” yöntemi sonucunda ki piksel değerlerini bilmesi gerekmektedir. Bu duruma algoritma eğitimi denilmektedir.

Algoritmayı eğitmek için ise şöyle bir yöntem izlenir:

Binlerce, içerisinde algılanması istenen nesnenin bulunduğu (Pozitif) ve bulunmadığı (Negatif) fotoğraflar ve nesnenin bulunduğu fotoğraflardaki nesnenin fotoğraf içerisinde bulunduğu konumları, OpenCV fonksiyonlarıyla incelenir ve belirli bir eğitilmiş sınıflandırıcı dosyalarında veriler tutulur. Bu süreçte, nesne algılama algoritmanın en doğru sonuçları

verebilmesi için çok fazla fotoğrafla eğitilmesi gerekmektedir. Bazen bu eğitim süresi kullandığınız bilgisayara bağlı olarak haftalarca ya da aylarca sürebilmektedir.

Eğitilmiş sınıflandırıcı dosyaları xml dosya formatında tutulmaktadır.

Projede algılanmak istenen ağız çoğu nesneye göre algılanması oldukça zor olan bir nesnedir ve ağız bulmak için olan algoritma eğitim süresi de dolayısıyla oldukça uzundur.

OpenCV içerisindeki algoritmamızı eğitilmiş sınıflandırıcı dosyalarımızla çalıştırdığımızda bize, nesnenin başlama noktasını x-y koordinatı şeklinde değerler ile birlikte nesnenin genişliğinin ve yüksekliğinin değerlerini dönmektedir. Bizde bu değerleri kullanarak fotoğraftaki yüzleri algılayabiliyoruz.

Bu işlemde kod bu şekildedir:

```
# Yüzümüzü bulacak OpenCV algoritmamızla çalıştıracağımız eğitilmiş dosyalarımızı
belirliyoruz:
yuz_cascade = cv2.CascadeClassifier('data/haarcascades/haarcascade_frontalface_default.xml')

# Görüntüyü alacağımız kameramızı tanımlıyoruz:
cap = cv2.VideoCapture(0)

# Tanımladığımız kameradan bir fotoğraf çekiyoruz ve alıyoruz:
ret, img = cap.read()

# Eğitilmiş sınıflandırıcı dosyamızla OpenCV nesne bulma algoritmamızı çalıştırıyoruz:
# Eğer yüzler bulunursa yüzlerin konumlarını fonksiyonumuz bize veriyor:
yuzler = yuz_cascade.detectMultiScale(img, 1.3, 5)

# Gelen yüzler içerisinde geziyoruz:
for (x,y,w,h) in yuzler[0:kac_yuz_algilama]:

    # Yüzün bulunduğu alanı opencv kütüphanemiz ile bir dörtgen içine alıyoruz:
    cv2.rectangle(img,(x,y),(x+w,y+h),(0,255,0),2)

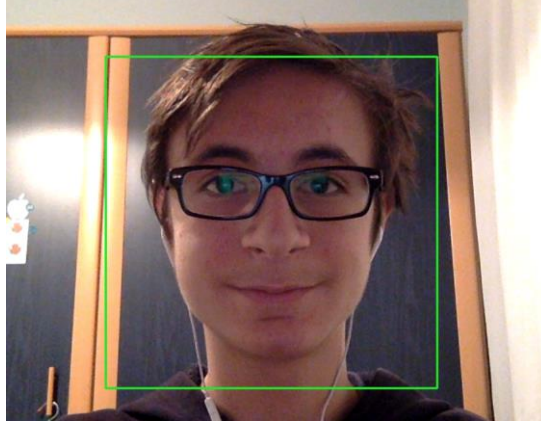
    # Yüzün konumunu kaydediyoruz:
    # İleride göz ve ağız bulmak için bu verileri kullanacağız:
    yuz = img[y:y+h, x:x+w]

# Yüzümüzün dörtgen içine alınmış fotoğrafını yeni bir pencerede kullanıcıya gösteriyoruz:
cv2.imshow('Sesim Var!',img)

#Kamerayı kapatıyoruz:
cap.release()

# Fotoğrafları kullanıcıya gösterirken kullandığımız uygulama penceresini kapatıyoruz:
cv2.destroyAllWindows()
```

Bu kodu çalıştırdığımızda ise aşağıdaki fotoğrafta gördüğümüz gibi yüz başarılı bir şekilde algılanmış ve yeşil dörtgen içine alınmış durumdadır.

Şimdi ise bu yüz içerisinde kişinin ağızını bulmamız gerekmektedir. Bunun için yine yüz algılama da kullandığımız “Haar Cascade” yöntemi kullanılacaktır.

Ağzın daha doğru bir şekilde algılanması için sadece yüz içinde ve gözlerin altındaki bölgeye bakılmasının yeterli olabileceği düşündüğümüzden gözlerin de bulunması gerektiğine karar verilmiştir:

Gözlerin algılanması için kod şu şekildedir:

```
# OpenCV algoritmamızla çalıştıracağımız eğitilmiş sınıflandırıcı dosyalarımızı belirliyoruz:
goz_cascade = cv2.CascadeClassifier('data/haarcascades/haarcascade_eye.xml')

# Eğitilmiş sınıflandırıcı dosyamızla OpenCV nesne bulma algoritmamızı çalıştırıyoruz.
# Ve bulunan göz koordinatlarını kaydediyoruz:
gozler = goz_cascade.detectMultiScale(yuz)
# Ağızı bulurken kullanmamız gereken bir değişken oluşturuyoruz:
goz_lerin_alتي_y = 0
# Bulunan gözler içerisinde geziyoruz:
for (ex,ey,ew,eh) in gozler[0:2]:

    # Gözün bulunduğu alanı opencv kütüphanemiz ile bir dörtgen içine alıyoruz:
    cv2.rectangle(yuz,(ex,ey),(ex+ew,ey+eh),(0,255,255),2)
    # İleride kullanmak için aşağıda olan gözün altının y koordinatını kaydediyoruz:
    if goz_lerin_alتي_y > ey+eh:
        goz_lerin_alتي_y = ey+eh
```

Şimdi ise ağzın algılanması için kod şu şekildedir:

```
# OpenCV algoritmamızla çalıştıracağımız eğitilmiş dosyalarımızı belirliyoruz:
agiz_cascade = cv2.CascadeClassifier('data/haarcascades/mouth2.xml')

# Ağız sadece gözlerin altında olduğu için gözlerin üstünü aramamız performansı düşürebilir.
# Bu yüzden ağızı sadece gözlerin altında aramalıyız:
goz_alti_yuz = img[y+göz_lerin_alti_y:y+h, x:x+w]

# Eğitilmiş sınıflandırıcı dosyamızla OpenCV nesne bulma algoritmamızı çalıştırıyoruz.
# Ve bulunan ağız koordinatlarını kaydediyoruz:
agizlar = agiz_cascade.detectMultiScale(goz_alti_yuz)

# Bulunan ağızlar içerisinde geziyoruz:
for (mx,my,mw,mh) in agizlar[0:1]:

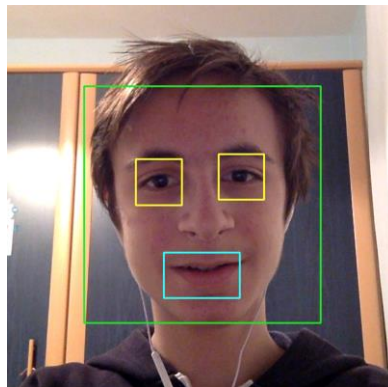
    # Eğer gözler algılanmadıysa ve ağız gözün üstündeyseniz:
    if len(gozler) < 1 or göz_lerin_alti_y > my:

        # Ağız hatalı bulunmuştur:
        # Eğer varsa diğer bulunan ağıza geçilir.
        continue

    # Ağızı dörtgen içine alıyoruz:
    cv2.rectangle(goz_alti_yuz,(mx,my),(mx+mw,my+mh),(255,255,0),2)

    # İleride kullanmak için ağız genişliğini ve yüksekliğini kaydediyoruz:
    # agiz = [Genişlik, Yükseklik]
    agiz = [int((mx+mw)-mx),int((my+mh)-my)]
```

Kod çalıştırıldığında ise aşağıdaki fotoğrafta görüleceği üzere istenilen sonucun başarıyla alındığı görülmektedir:

Ağzın boyutları doğru bir şekilde alındığına göre, bu şekle bakarak Database'den bu ağız şekline uygun olan daha sonra seslendireceğimiz harfin alınması gerekmektedir. "Database" başlığı altında bu konuya değinilecektir.

3.Database:

Projede kullanılan SQLite, günümüzde oldukça popüler, kullandığımız programlama dili Python ile kullanımı oldukça kolay olan, açık kaynak kodlu, C ve C++ dilleri ile geliştirilmiş, MacOS, Linux ve Windows platformlarında çalışabilen SQL veritabanı motorudur.

(Fotoğraf kaynak: <http://logonoid.com/images/sqlite-logo.png>. Erişim Tarihi: 25.12.2016)

Database projede, kullanıcıların ağız verilerini ve bu ağız verilerine göre harfleri tablo şeklinde tutmaktadır. Bu şekilde program kapatıldığında ve yeniden açıldığında kullanıcı, ağız ve harf verileri silinmemiş olur.

Projede ağız bilgileri (Ağız yüksekliği ve genişliği) alındıktan sonra SQLite database sorgusu yapılıyor ve ağız bilgilerine uygun harf, programa iletiliyor.

Kullanıcı ağız ve harf bilgilerine Database'mizden rahat bir şekilde ulaşabilmek için bir Python programı yazılmasına karar verdik. Bu şekilde veri alışverişi ve database bağlantısı daha rahat bir şekilde yapılmaktadır. Yazdığımız bu programın adına "data_islemler" dedik. Bu programın kodları "data_islemler.py" dosyası içerisinde tutulmaktadır.

"data_islemler" programını yazma amaçlarımızdan bir diğeri ise SQLite database kullanan diğer programlara da dahil edilebilmesini sağlamak. Bu şekilde başka projelerde yeniden yazılmasına gerek kalmayacak ve bu konuda programlar hazırlayan başka kişilerde programlarına, yaptığımız bu programı dahil edebilecekler.

Python ile yazılan "data_islemler" programının kodları ve açıklamaları şu şekildedir:

```
# SQLite kütüphanemizi dahil ediyoruz:
import sqlite3

# Database bağlantısı kurmak:
def set_sql_connect(database_name):
    return sqlite3.connect(database_name)

# Database Cursor ayarlamak:
def set_sql_cursor(database_connect):
    return database_connect.cursor()
```

```

# Database bağlantısı kurup Cursor ayarlamak:
def set_connect_and_cursor():
    vt = set_sql_connect('data/database/database.sqlite')
    db = set_sql_cursor(vt)

    return vt, db

# Database bağlantısını kapatmak için:
def close_connect(vt):
    if vt:
        vt.commit()
        vt.close

# Database'de yaratılmamışsa yeni tablo yaratmak için:
def tablo_yarat(table_name, columns):
    vt, db = set_connect_and_cursor()
    db.execute("CREATE TABLE IF NOT EXISTS {0} ({1})".format(table_name, columns))
    close_connect(vt)

# Database'den veri almak için:
def veri_al(sql_komut):
    vt, db = set_connect_and_cursor()
    db.execute(sql_komut)
    gelen_veri = db.fetchall()
    close_connect(vt)
    return gelen_veri

# Database'e veri eklemek için:
def data_ekle(table, eklenecek_sutun, eklenecek):
    vt, db = set_connect_and_cursor()
    db.execute("INSERT INTO '{0}'({1}) VALUES {2}".format(table, eklenecek_sutun,
eklenecek))
    # eklenecek_sutun örnek: 'sütun1','sütun2'
    # eklenecek örnek: data1, data2
    close_connect(vt)

# Database'deki verileri güncellemek için:
def data_guncelle(table, nerden, nasil):
    vt, db = set_connect_and_cursor()
    db.execute("UPDATE {0} SET {2} WHERE {1}".format(table, nerden, nasil))
    close_connect(vt)

```

Projenin ana kodlarına “data_islemler” kodlarını aşağıdaki kod satırı ile dahil ediyoruz:

```
import data_islem
```

Şimdi ise “data_islemler” içerisinde bir fonksiyonu ana programdan nasıl çalıştırılacağına göz atarsak:

Örneğin database.sqlite dosyasına bağlanalım:

```
data_islemler.set_sql_connect('database.sqlite')
```

Şimdi ise “data_islemler” kullanarak ağız şekline göre kullanıcının ifade etmek istediği harfi Database’den çekecek olan fonksiyona bakalım:

```
# “harf_al” adında iki argüman alan bir fonksiyon oluşturuyoruz:
def harf_al(kullanici_adi, agiz_data):

    # Kullanıcı adı “kullanici_adi” değişkeni ile string tipinde fonksiyonumuza gelir.
    # “agiz_data”, [Genişlik, Yükseklik] şeklinde listenin içinde fonksiyonumuza gelir.

    # “data_islemler” dosyamızdan “veri_al” fonksiyonunu kullanarak kullanıcı adı ve ağız
    yapısına uygun harfi alıyoruz:
    # Harf char tipinde “gelen_veri” değişkenine atanıyor:
    gelen_veri = data_islem.veri_al("SELECT harf FROM agiz_harf WHERE kullanici='{0}'
    AND agiz_genislik={1} AND agiz_yukseklik={2}".format(kullanici_adi, agiz_data[0],
    agiz_data[1]))

    # Fonksiyonumuz “gelen_veri” değişkenini döndürür:
    return gelen_veri
```

Eğer kullanıcının ağız bilgilerinin Database’de bir harf karşılığı yoksa boş liste dönecektir.

Kullanıcının ağız bilgilerini, ifade etmek istediği harf ile Database’e kaydetmek için ise şöyle bir fonksiyon yazılmıştır:

```
# “data_kayit” adında iki argüman alan bir fonksiyon oluşturuyoruz:
def data_kayit(kullanici_adi, agiz_data):
    print('Anlayamadım :(\\nBu söyledığınız hangi harf nedir?')
    # Girilecek harfi tutacağımız değişkeni oluşturuyoruz:
    harf = ""
    while 1:
        # Kullanıcıdan bir harf alınır:
        harf = input('Söylediğiniz harf: ')
        # Veri girildi mi kontrol edilir:
        if harf != "":
            # Veriler database'de küçük harf şekline tutuluyor.
            # Bunun için girilen harf her zaman küçük harf olmalı.
            # Bu yüzden girilen harfin küçük harf karşılığı tutuluyor.
            harf = harf[0].lower()
            break
        else:
            print('Hatalı Giriş!')
    # Veri Database'mize kaydoluyor:
```

```
data_islem.data_ekle('agiz_harf', 'kullanici', harf, agiz_genislik, agiz_yukseklik',  
(kullanici_adi, harf, agiz_data[0], agiz_data[1]))
```

Ağız bilgilerinin karşılık geldiği harf bilindiğine göre şimdi de yazıyı nasıl sese çevirdiğimize bakalım.

4. Seslendirme:

Projedeki seslendirmeler, MacOS işletim sisteminin Terminal (Sürüm 2.7.1) uygulaması ile birlikte gelen say komutunun yeni process olarak çalıştırılmasıyla yapılmıştır. (Multi Process konusuna proje raporunun ileriki bölümlerinde detaylı bir şekilde değinilecektir.) Diğer işletim sistemlerinde de farklı uygulamalar ile benzer şekilde işlem yapılabilir.

Proje, Apple MacBook Pro (Retina, 13-inch, Early 2015) cihazında ve Apple'ın MacOS Sierra (Sürüm 10.12.1) işletim sisteminde hazırlanmıştır.

Seslendirme İçin Multi Process:

Projenin seslendirme bölümünde bir sorunla karşılaşmıştır. Kişinin ifade ettiği sözcükler uzun olunca seslendirme, kullanıcının ağız hareketlerinden ayrılıyor ve ağız ile seslerde senkronize sorunları oluşuyor.

Kullanıcının ağızının hareketiyle bilgisayardan çıkan seslerin eşzamanlı olabilmesi için ise şöyle bir çözüm düşünülmüştür:

Algılanan veriler, yeni bir process ile arka planda seslendirme programına gidiyor bu şekilde ana program ağızı algılayıp harfleri bulurken yeni bir process arka planda ana programı etkilemeden, ana programdan gelen yazıları seslendiriyor. Bu şekilde bilgisayardan sesler, kullanıcının ağız hareketleriyle eşzamanlı olarak çıkıyor. Bu da çıkan seslerin, kullanıcının kendi sesiymiş gibi hissetmesini sağlıyor.

Seslendirme Process'i için yazılan kod ve açıklamaları:

```
# İhtiyacımız olan kütüphaneleri dahil ediyoruz:  
import os  
import platform  
from multiprocessing import Process  
  
def seslendir(text):  
    # İşletim sistemini kontrol ediyoruz:  
    if(platform.system() == 'Darwin'):  
        # Process'e gönderilecek argümanı hazırlıyoruz:  
        arg = 'say {}'.format(text)  
        # Process'imizi oluşturuyoruz ve seslendirmeyi başlatıyoruz:  
        Process(target=os.system, args=(arg,)).start()  
    else:  
        # İşletim sistemi uygun değilse hata mesajı gösteriyoruz:  
        print('Seslendirme şimdilik sadece Darwin kabuğunda çalışmaktadır.')  
    return
```

Projenin ekran görüntülerini raporun ekler kısmında bulunmaktadır.

Projede kullanılan bütün kodları kendim yazmış bulunmaktayım. Ayrıca TÜBİTAK proje sunumu bittikten sonra kendime ait internet sayfamda bu projenin nasıl yapıldığını, nasıl çalıştığını ve nasıl geliştirilebileceğini anlatan bir yazı paylaşmayı düşünüyorum. Bu şekilde başka insanları; bu konuda bilinçlendirebilir, projemizden yararlanmasını ve projemizi geliştirmelerini sağlayabiliriz. Bu proje geliştirilmelere açıktır ve herkes tarafından kullanılabilir.

İnternet sayfama yandaki adresten ulaşabilirsiniz: <http://www.ardamavi.com>

C. PROJE YAPIM SÜRECİ VE YAŞANILANLAR:

21 Eylül - 5 Ekim: Projenin düşünülmesi ve fikirlerin birleşmesi.

5 Ekim - 15 Ekim: Projenin algoritmalarının hazırlanması ve test edilmesi.

15 Ekim - 20 Ekim: Yüz ve göz tanıma algoritmalarının yazılması.

20 Ekim- 2 Kasım: Ağız algılama ve sese çevirme sisteminin oluşturulması.

2 Kasım- 15 Kasım: Proje test edilmesi ve sorunların giderilmesi.

25 Kasım- 25 Aralık: Projenin kodların temizlenmesi ve kodların açıklamalarının eklenmesi.

14 Aralık – 5 Ocak: Projenin ve raporun tamamlanması

Proje Yapım Süreci İş Dağılımı:

- Arda Mavi:

- Proje algoritmalarının hazırlanması.
- Proje programlama.
- Görüntü İşleme.
- Eğitilmiş sınıflandırıcı dosyalarının hazırlanması.
- Database ile data işlemleri.
- Proje raporu yazım sürecinin bir kısmı.

- Zümra Uğur:

- Proje raporu yazım süreci.
- Literatür taraması.
- Kaynak süreci.

4. SONUÇLAR VE TARTIŞMA:

- Bu çalışma ile konuşma engellileri yaşadığı problemlerin en az seviyeye indirilmesi ve onları da sosyal hayata daha kolay adapte edebilmek için yapılan çalışmalara alternatif, ucuz, basit ve kullanışlı yeni bir çalışma üretilmiştir.
- Herhangi bir platformda çalışabilen bu projemiz daha da geliştirilebilir durumdadır.
- Engelliler için yapılan diğer çalışmalarla beraber kullanılabilir.
- Konuşma engelli bireyin ifade etmek istediği sözcükleri, bireyin ağızını algılayarak sese çeviren programımız, konuşma engelli bireyin ağızıyla senkronize bir şekilde çalışarak bireye konuşuyormuş hissini verir.
- Konuşma engelli bireylerin kullandıkları sayılı yöntemlerin popülerlerinden olan işaret ile iletişim yönteminin çevresi tarafından bilinmemesi sonucunda konuşma engellilerin duygusal anlamda rahatsız olmalarını neden olacağından, onları yaşadığı psikolojik gerginlik ve bunun sonucu oluşan sosyal sorunları aşmaya yardımcı olması için üretilmiş bir proje hazırlamış olduğumuza inanıyoruz.
- Üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, dernekler, vakıflar, iş dünyası işbirliği sağlayıp konuşma engellilere yönelik kampanyalar ve çalışmalar yapıp bu tür gelişme ve etkinliklerden haberdar olmaları sağlanabilir ve hayatlarına az da olsa kolaylaştıran ve basitleştiren bir fayda olduğu düşünülebilir.
- Toplumun tüm katmanlarında engellilik bilinci aşılmalı, engelli olmanın anlık bir şey olduğu söylenmeli; televizyon, radyo, gazete, dergi, el ilanları seminerler, konferanslar vb. yollar kullanılmalı ve bu şekilde daha çok kesime ulaşılmalıdır.
- Tüm üniversiteler arası koordinatörlükler geliştirilip paylaşım platformu oluşturulabilir. Her koordinatör kendi üniversitesinde konuşma engelliler ile ilgili her durumu ve aktiviteyi paylaşabilmelidir. Bu şekilde yardımlaşma ve işbirliği sistemi kurulabilir.
- Konuşma engelli bireylerin toplumla bütünleşmesini, özgüvenlerini geliştirmelerini, sorumluluk duygularını geliştirebilmelerini ve bağımsız bireyler olarak yaşamlarını daha rahat sürdürebilmelerini sağlayacak projeler desteklenmeli ve proje sahiplerine yeterli maddi kaynak sağlanmalıdır.
- Engelli bireylerin toplumumuzda var olduğu gerçeği unutturulmamalı ve sürekli bilinçlendirilme ile ilgili toplantılar yapılmalıdır. Burada en büyük görev engelli dernek ve vakıflarına düşmektedir.
- Engelli istihdamı kamuda ve özel sektörde arttırılmalıdır.
- Engellilere yönelik ayrımcı davranışların görülmesinde en büyük etken bu konuda halkın bilinçsizliği ve yanlış hareketleridir. Nasıl davranılacağını bilmeyenler, engelli bireylere daha fazla zarar vermektedirler. Acıma ve pişmanlık duygusuyla yapılan yardımlar engelli bireylerin dış dünyadan daha fazla kopmalarına yol açabilmektedir. Bu amaçla halk, engelliler konusunda daha fazla bilinçlendirilmelidir. Engelli bireyler ve halk sıklıkla bir araya gelmedirler. Ancak, bu şekilde bir bütünleşme sağlanabilecektir.

- 2002 yılında yapılan engellilere ilişkin en kapsamlı yapılan araştırma “özürlülük araştırması” tekrar yapılmalı ve güncellenmelidir. Dünya ve ülke nüfusu arttıkça toplumdaki engelli oranları da değişmiştir. Dolayısıyla böyle bir araştırmanın tekrarlanması da zorunluluktur.
- Yeterli olanaklar ve fırsat eşitliği sağlanırsa topluma katkıda bulunan, başarılı ve sosyal bireyler konuşma engellilerden yetiştirilebilir.
- İmkani olmayan konuşma engelliler için meslek edindirme kurslarının sayısı artırılmalıdır.
- Konuşma engellilerin görev alabileceği kurum ve iş kolları tespit edilip netleştirilmeli ve kullanabileceği cihazlar söylenmelidir. Bu şekilde engelli insanı mutlu etmek için bir vasıta yapılmış olur. Birey mutlu olursa toplum mutlu olur.
- Unutmayınız !!! Biz de engelli olabiliriz. Her an başımıza gelebilir.
- Bu çalışmanın sonuçları daha sonra yapılacak çalışmalara ışık tutabilirse ve konuşma engelli bir bireyin hayatına olumlu yönde değişiklik yapabilirse çok mutlu olacağız.

5. Kaynakça:

Çalık, S. (2004). Özürlülüğün Ölçülmesinde Metodolojik Yaklaşımlar ve 2002 Türkiye Özürlüler Araştırması. Öz-veri Dergisi, 12, 153-375.

<https://eodev.com/gorev/207172>. Erişim Tarihi:04.01.2017

<http://kucukcekmece-rehabilitasyon.com/dil-ve-konusma-problemleri>. Erişim Tarihi: 13.11.2016

Konrot, A. (2005). Sözel Dil ve Konuşma Sorunları. Eskişehir.

Tonkaz, V. (2009). Görme Engelli İnsanlar İçin Sensör Kontrollü Seyahat Yardım Aracı Tasarımı Ve Simülasyonu. Isparta: Isparta Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi

Görsel Kaynaklar:

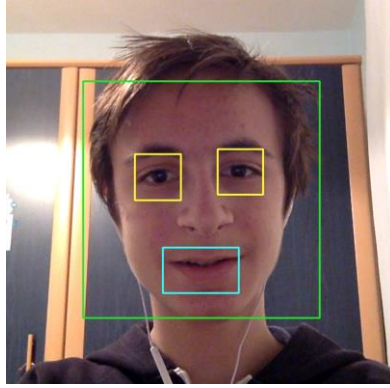
- <https://www.python.org/community/logos/>. Erişim Tarihi:29.12.2016
- http://docs.opencv.org/3.1.0/haar_features.jpg. Erişim Tarihi: 25.12.2016
- <http://docs.opencv.org/3.1.0/haar.png>. Erişim Tarihi: 25.12.2016

6. Ekler:

EK 1: Projede yararlanılan kaynaklar:

- Python eğitim belgeleri: <https://docs.python.org/3/>
- OpenCV eğitim belgeleri: <http://opencv.org/documentation.html>
- SQLite eğitim belgeleri: <https://www.sqlite.org/docs.html>

EK 2: Proje yapım aşamasındayken ki çalışma ortamımız ve proje ekran görüntüsü:

EK 3: Projede kullandığımız programlama dili: Python 3.5.2

EK 4: Projede kullandığımız kütüphaneler:

- OpenCV 3.2.0-dev
- os
- platform
- sqlite3
- multiprocessing
- Kendi yazmış olduğum: data_islem

EK 5: Projemizi hazırlarken kullandığımız bilgisayarımız ve özellikleri:

İşletim sistemi: MacOS Sierra (Version: 10.12.1)

Retina ekranlı 13 inç MacBook Pro 2015 model.

128 GB SSD, 2.7 GHz işlemci.

8 GB 1866 MHz LPDDR3 bellek.

EK 6: Projemizin kodlarını yazarken kullandığımız editörler:

- Atom(1.12.7)
- Vim

EK 7: Proje raporunu yazıldığı editörler:

- Pages(6.0)
- Microsoft Word

EK 8: Proje içindeki Database çalışmasını test ettiğim program:

- SQLiteBrowser(3.8.0)

EK 9: İlgilendiğim yazılım teknolojileri:

Python, C++, OpenCV, Sql, JavaScript, Qt, iOS(Swift), Java (SE), C#, Arduino, Unity Game Engine, C, Shell Scripting

EK 10: Üzerinde Çalıştığım Alanlar:

- Masaüstü uygulama yazılımları
- Mobil yazılımlar (iOS, iPhone, iPad, akıllı saatler, akıllı televizyonlar)
- Yapay zeka ve yapay sinir ağları
- Masaüstü ve mobil oyun geliştirme
- Web tasarımı (HTML,CSS)
- Apple ürünleri için yazılımlar
- 3D ve 2D oyun hazırlama
- Sistem ve sistem yazılımları
- Nesnelerin interneti
- Robotik
- Görüntü işleme
- Bilgisayar öğrenmesi
- Microchip (Pic, Arduino vb.)

EK 11: Deneyimlerim:

2016 3 aylık yaz stajı yaptığım şirket: Nart Bilişim Hizmetleri (TechNarts)
Technarts İnternet Sayfası: technarts.com

Yaptığım projelerden bazıları:

- C++ İle Yapay Zeka Satranç Oyunu Ve Oyunun Web’de Çalıştırmak
- Yapay Zeka Tic-Tac-Toe Oyunu
- Twitter Benzeri Sosyal Ağ
- 3D Labirent Oyunu

...

Diğer projelerim için internet sayfamı ziyaret edebilirsiniz.

İnternet sayfam: ardamavi.com

“Sıfırdan, Az Enerji Harcayan Bilgisayar” projemin Sponsoru: Onur Mühendislik A.Ş.
Onur Mühendislik İnternet Sayfası: onur.net

EK12: Proje Kodları:

Not: OpenCV ve eğitilmiş sınıflandırıcı dosyalarını çok uzun olmasından dolayı buraya ekleyemiyoruz.

- Ana Program Kodları:

```
import cv2
import numpy as np
import os
import platform
from multiprocessing import Process
import data_islem

# Ayarlar:
tum_yuzleri_algilama = True
seslendirme_yap = False
gozluklu = True
kullanici_adi = 'ardamavi'

# İşletim sistemine göre ekranı temizleyen fonksiyonumuz:
def clear_screen():
    # clear_screen Screen:
    if(platform.system() == 'Linux' or 'Darwin'):
        os.system('clear')
    else:
        os.system('cls')
    return

def seslendir(text):
    if(platform.system() == 'Darwin'):
        arg = 'say {0}'.format(text)
        Process(target=os.system, args=(arg,)).start()
    else:
        print('Seslendirme şimdilik sadece Darwin kabuğunda çalışmaktadır.')
    return

def data_kayit(agiz_data):
    clear_screen()
    print('Anlayamadım :(\\nBu söyledığınız hangi harf nedir?')
    # Girilecek harfi tutacağımız değişkeni oluşturuyoruz:
    harf = ""
    while 1:
        # Kullanıcıdan bir harf alınır:
        harf = input('Söylediğiniz harf: ')
        # Veri girildi mi kontrol edilir:
        if harf != "":
            # Veriler database'de küçük harf şekline tutuluyor.
            # Bunun için girilen harf her zaman küçük harf olmalı.
            # Bu yüzden girilen harfin küçük harf karşılığı tutuluyor.
```

```

        harf = harf[0].lower()
        break
    else:
        print('Hatalı Giriş!')
# Veri Database'mize kaydoluyor:
data_islem.data_ekle('agiz_haref', 'kullanici', harf, agiz_genislik, agiz_yukseklik',
(kullanici_adi, harf, agiz_data[0], agiz_data[1]))

def harf_al(agiz_data):
    # agiz_data = [Genişlik, Yükseklik]
    # “data_islemler” dosyamızdan “veri_al” fonksiyonunu kullanarak kullanıcı adı ve ağız
    yapısına uygun harfi alıyoruz:
    gelen_veri = data_islem.veri_al("SELECT harf FROM agiz_harf WHERE kullanici='{0}'
AND agiz_genislik={1} AND agiz_yukseklik={2}".format(kullanici_adi, agiz_data[0],
agiz_data[1]))
    # Fonksiyonumuz “gelen_veri” değişkenini döndürür:
    return gelen_veri

def goruntu_isleme():
    # OpenCV algoritmamızla çalıştıracağımız eğitilmiş dosyalarımızı belirliyoruz:
    yuz_cascade
cv2.CascadeClassifier('data/haarcascades/haarcascade_frontalface_default.xml')
    if gozluklu:
        goz_cascade
cv2.CascadeClassifier('data/haarcascades/haarcascade_eye_tree_eyeglasses.xml')
    else:
        goz_cascade = cv2.CascadeClassifier('data/haarcascades/haarcascade_eye.xml')
        agiz_cascade = cv2.CascadeClassifier('data/haarcascades/mouth2.xml')

# Görüntüyü alacağımız kameramızı tanımlıyoruz:
cap = cv2.VideoCapture(0)
while 1:
    # İleride kullanmak için ağız değişkeni oluşturuyoruz:
    agiz = [-1,-1]
    # Tanımladığımız kameradan bir fotoğtaf çekiyoruz ve alıyoruz:
    ret, img = cap.read()
    # Eğitilmiş sınıflandırıcı dosyamızla OpenCV nesne bulma algoritmamızı çalıştırıyoruz:
    # Eğer yüzler bulunursa yüzlerin konumlarını fonksiyonumuz bize veriyor:
    yuzler = yuz_cascade.detectMultiScale(img, 1.3, 5)
    kac_yuz_algilama = 1
    # Kaç yüz algılanmak isteniyor belirliyoruz:
    if tum_yuzleri_algilama:
        kac_yuz_algilama = len(yuzler)
    # Gelen yüzler içerisinde geziyoruz:
    for (x,y,w,h) in yuzler[0:kac_yuz_algilama]:
        # Yüzün bulunduğu alanı opencv kütüphanemiz ile bir dörtgen içine alıyoruz:
        cv2.rectangle(img,(x,y),(x+w,y+h),(0,230,0),2)
        # Yüzün konumunu kaydediyoruz:
        # İleride göz ve ağızı bulmak için bu verileri kullanacağız:
        yuz = img[y:y+h, x:x+w]

```

```

# Eğitilmiş sınıflandırıcı dosyamızla OpenCV nesne bulma algoritmamızı
çalıştırıyoruz.
# Ve bulunan göz koordinatlarını kaydediyoruz:
gozler = goz_cascade.detectMultiScale(yuz)
# Ağızı bulurken kullanmamız gereken bir değişken oluşturuyoruz:
göz_lerin_alti_y = 0
# Bulunan gözler içerisinde geziyoruz:
for (ex,ey,ew,eh) in gozler[0:2]:
    # Gözün bulunduğu alanı opencv kütüphanemiz ile bir dörtgen içine alıyoruz:
    cv2.rectangle(yuz,(ex,ey),(ex+ew,ey+eh),(0,255,255),2)
    # İleride kullanmak için aşağıda olan gözün altının y koordinatını kaydediyoruz:
    if göz_lerin_alti_y > ey+eh:
        göz_lerin_alti_y = ey+eh

# Ağız sadece gözlerin altında olduğu için gözlerin üstünü aramamız performansı
düşürebilir.
# Bu yüzden ağızı sadece gözlerin altında aramalıyız:
goz_alti_yuz = img[y+göz_lerin_alti_y:y+h, x:x+w]
# Eğitilmiş sınıflandırıcı dosyamızla OpenCV nesne bulma algoritmamızı
çalıştırıyoruz.
# Ve bulunan ağız koordinatlarını kaydediyoruz:
agizlar = agiz_cascade.detectMultiScale(goz_alti_yuz)
# Bulunan ağızlar içerisinde geziyoruz:
for (mx,my,mw,mh) in agizlar[0:1]:
    # Eğer gözler algılanmadıysa ve ağız gözün üstündeyse:
    if len(gozler) < 1 or göz_lerin_alti_y > my:
        # Ağız hatalı bulunmuştur:
        # Eğer varsa diğer bulunan ağıza geçilir.
        continue
    # Ağızı dörtgen içine alıyoruz:
    cv2.rectangle(goz_alti_yuz,(mx,my),(mx+mw,my+mh),(255,255,0),2)
    # İleride kullanmak için ağız genişliğini ve yüksekliğini kaydediyoruz:
    # agiz = [Genişlik, Yükseklik]
    agiz = [int((mx+mw)-mx),int((my+mh)-my)]

seslendirme_acik = seslendirme_yap
if agiz == [-1,-1] or agiz[1]<69:
    seslendirme_acik = False

if seslendirme_acik:
    while 1:
        cv2.destroyAllWindows()
        harfler = harf_al(agiz)
        if harfler != []:
            # Fotoğrafın son halini gösteriyoruz:
            cv2.imshow('Sesim Var!',img)
            # Eğer kişinin ağızı kapalıysa 'x' değeri döneceğinden seslendirme yapılmaz:
            if harfler[0][0] != 'x':
                seslendir(harfler[0][0])

```



```

        break
    else:
        cv2.putText(img,'Bilinmeyen Kelime !', (150,200),
cv2.FONT_HERSHEY_COMPLEX, 3, (0, 0, 255))
        cv2.imshow('Sesim Var!',img)
    else:
        cv2.imshow('Sesim Var!',img)

    if cv2.waitKey(1) == 27: # Decimal 27 = Esc
        break
# Kamerayı kapatıyoruz:
cap.release()

# Fotoğrafi kullanıcıya gösterirken kullandığımız uygulama penceresini kapatıyoruz:
cv2.destroyAllWindows()
return

def giris_yap():
    print('Not: Üyeliğiniz yoksa yeni üyelik oluşturulur!')
    kullanıcı_adi = input('Kullanıcı Adı: ')
    clear_screen()
    print('Giriş başarılı: ' + kullanıcı_adi)
    return

def main():
    clear_screen()
    print('Sesim Var!\nArda Mavi -ardamavi.com\n\nÇıkış: Esc\nÇıkmaya Zorla: kntrl+c\n')
    Process(target=data_islem.tablo_yarat, args=('agiz_harf','kullanici, harf, agiz_genislik,
agiz_yukseklık')).start()
    if kullanıcı_adi == "":
        giris_yap()
    goruntu_isleme()
    clear_screen()
    print('Sesim Var! - Program Sonlandırıldı !\nArda Mavi -ardamavi.com\n')
    return

if __name__ == "__main__":
    main()

```

- data_islem.py Kodları:

```

# Arda Mavi - ardamavi.com
import sqlite3

# Database bağlantısı kurmak:
def set_sql_connect(database_name):
    return sqlite3.connect(database_name)

```

```

# Database Cursor ayarlamak:
def set_sql_cursor(database_connect):
    return database_connect.cursor()

# Database bağlantısı kurup Cursor ayarlamak:
def set_connect_and_cursor():
    vt = set_sql_connect('data/database/database.sqlite')
    db = set_sql_cursor(vt)

    return vt, db

# Database bağlantısını kapatmak için:
def close_connect(vt):
    if vt:
        vt.commit()
        vt.close

# Database'de yaratılmamışsa yeni tablo yaratmak için:
def tablo_yarat(table_name, columns):
    vt, db = set_connect_and_cursor()
    db.execute("CREATE TABLE IF NOT EXISTS {0} ({1})".format(table_name, columns))
    close_connect(vt)

# Database'den veri almak için:
def veri_al(sql_komut):
    vt, db = set_connect_and_cursor()
    db.execute(sql_komut)
    gelen_veri = db.fetchall()
    close_connect(vt)
    return gelen_veri

# Database'e veri eklemek için:
def data_ekle(table, eklenecek_sutun, eklenecek):
    vt, db = set_connect_and_cursor()
    db.execute("INSERT INTO '{0}'({1}) VALUES {2}".format(table, eklenecek_sutun,
eklenecek))
    # eklenecek_sutun örnek: 'sütun1','sütun2'
    # eklenecek örnek: data1, data2
    close_connect(vt)

# Database'deki verileri güncellemek için:
def data_guncelle(table, nerden, nasil):
    vt, db = set_connect_and_cursor()
    db.execute("UPDATE {0} SET {2} WHERE {1}".format(table, nerden, nasil))
    close_connect(vt)

```